

Kaupunkiviljelyä Pispalassa

Pispala-Tahmelan palstaviljelyalue

Pispala-Tahmelan palstaviljelyalue on vanhaa maatalousmaata. Alue mainitaan jo 1700-luvun lopulta peräisin olevissa isojaon aikaisissa asiakirjoissa. Myöhemmin maat kuuluivat Pispan maatalaan, jonka jälkeen ne siirtyivät lahjoituksena Tampereen kaupungille. Kaupunkilaisten käytössä viljelypalstoina alue on ollut ainakin 1950-luvulta alkaen. Vuonna 1998 Pispalan palstaviljelijät perustivat yhdistyksen, Kurpitsaliike r.y:n, jonka tavoitteena on palstaviljelyalueen säilyttäminen nykyisessä käytössä ja viljelyharrastuksen edistäminen.

Viljelijäyhdistys sai vuonna 2007 käyttöönsä oman viljelypalstan. Sitä ennen palstaa oli viljelty yhtäjaksoisesti lähes viisikymmentä vuotta sama pispalalaisperhe. Kasvimaan on noin kolmen aarin suuruinen, ja se sijaitsee aivan Kurpitsatalon vieressä, Tahmelan rannan kävelytien varrella.

Ilmankos-kampanja

Keväällä 2009 palstaviljelijäyhdistys sai Tampereen kaupungin Ilmankos-kampanjan rahastosta apurahan yleisölle avoimen mallikasvimaan toteuttamista varten. Ilmankos-kampanjan apurahaa jaettiin projekteille, joiden avulla pyritään esittelemään erilaisia keinoja ilmastonmuutoksen hidastamiseksi. Kurpitsaliikkeen toteuttaman kasvimaan ensisijainen tavoite on houkutella kävijöitä tutustumaan kasvimaalla kasvatettaviin hyötykasveihin ja näin edistää kotimaisten kasvien tunnettuutta ja käyttöä. Ruoantuotanto on merkittävä hiilidioksidipäästöjen lähde. Kasvisvoittoisen ruokavalion ja lähellä kuluttajia tuotetun ruoan avulla hiilidioksidipäästöjä on kuitenkin mahdollista vähentää. Viljelijäyhdistys haluaa toiminnallaan osoittaa, että kaupungeissa on mahdollista tuottaa hyvää ja terveellistä ruokaa ympäristöystävällisin viljelymenetelmin suoraan kuluttajille. Kasvimaan ovat suunnitelleet yhdistyksen jäsenet ja toteuttaneet TE-keskuksen ja Pispalan Kumppanuusprojektin kautta työllistetyt työntekijät.

Ilmankos-kampanjan apurahan avulla on kesän aikana järjestetty Kurpitsatalolla myös neljä ilmaista yleisöluentoa, jotka ovat käsitelleet kotitarveviljelyn perusteita ja kompostointia. Kotitarveviljelyn suosio

kasvaa, ja monet kaipaavat aiheesta perustietoja. Kotitalous- ja puutarhajätteiden kompostoinnin avulla puolestaan on mahdollista vähentää hiilidioksidia monin verroin haitallisemman metaanin syntyä kaatopaikoilla. Luennot on toteutettu yhteistyössä Pirkanmaan Martat r.y:n kanssa.

Luentojen lisäksi Kurpitsatalolla on Juhannusmarkkinoiden ja Sadonkorjuujuhlien yhteydessä esitetty ilmaiseksi kaupunkiviljelyaiheisia dokumentteja. Berliiniläisen kaupunkisuunnittelijan ja dokumentaristin Ella von der Heiden elokuva "Eine andere Welt is Pflanzbar - Berlinin yhteisöpuutarhat" kertoo kaupunkilaisten aktiivisesta toiminnasta suurkaupungin vihreiden saarekkeiden puolesta. Kuuban pääkaupungista Havannasta kertova, Faith Morganin ohjaama elokuva "The Power of Community" kertoo Kuuban öljykriisistä 1990-luvun alussa ja sen seurauksena aloitetusta laajamittaisesta luonnonmukaisesta ruuantuotannosta Havannan kaupungin alueella.

Kasvimaan perustaminen

Viljelypalstan maaperän kunto oli suurimmaksi osa hyvä, sillä vuosikymmenten kuluessa kasvimaalle oli tuotu savimaan keventämiseksi hiekkaa ja orgaanista ainesta. Nyt alueella haluttiin esitellä erilaisia menetelmiä kotitarveviljelyn aloittamiseksi. Alue jaettiin kolmeen eri tavalla käsiteltävään lohkokon, joista noin 100 m² suuruinen alue on varsinainen kasvimaa. Toinen lohkoista on viherlannoituslohko ja kolmas kesannoitiin katteen avulla.

Yleisölle avoin kasvimaa

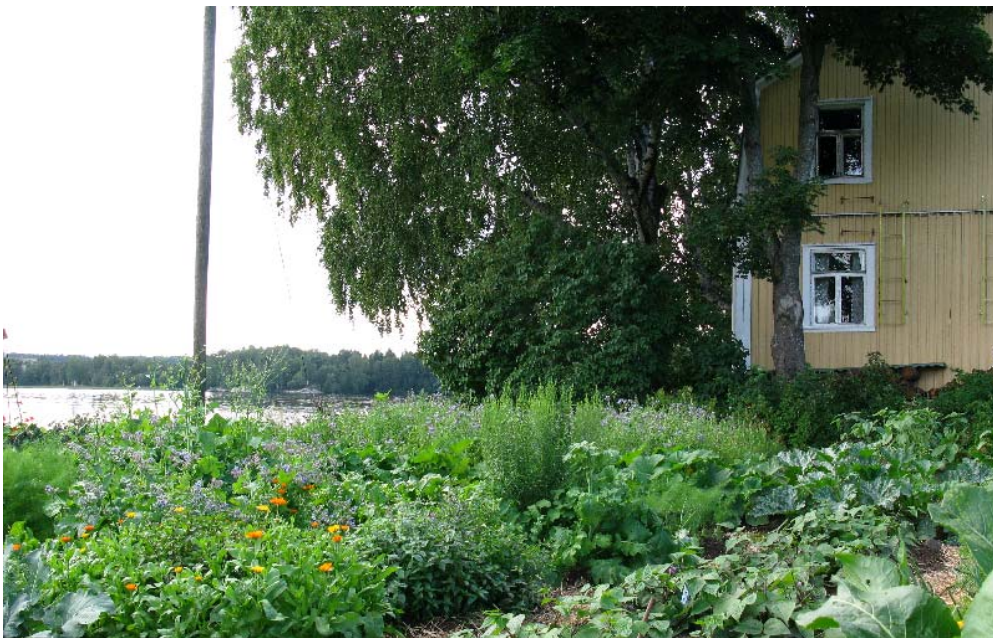
Mallikasvimaalla viljellään juureksia, lehtivihanneksia, erilaisia papuja, kesä- ja talvikurpitsalajikkeita, yrttejä ja kukkia. Alue muokattiin keväällä talikolla koneellisen muokkauksen sijaan. Näin suurin osa monivuotisten rikkakasvien juurista oli mahdollista poistaa kokonaisina. Lannoitteena käytettiin kompostoitunutta hevosenslantaa, joka on luonnonmukainen typpilannoite. Kalkin sijaan kasvimaalle levitettiin huhtikuussa puhdasta puutuhkaa. Kasvimaalla ei käytetä kemiallisia lannoitteita tai torjunta-aineita.

Kasvimaa toteutettiin jakamalla alue 1.20m x 1.20m suuruiseksi viljelyruuduiksi, joita on kasvimaalla yhteensä 35. Ruutupuutarhassa on mahdollista viljellä kasveja kauniina yhdistelminä ja viljelykierron toteuttaminen on tulevana vuosina helpompaa. Sadon varmistamiseksi viljeltiin mahdollisimman monia lajeja ja lajikkeita ja käytettiin kumppanuuskasviperiaatetta. Kumppanuuskasvit ovat kasveja, jotka viihtyvät rinnakkain ja edistävät toistensa kasvua. Tiettyjen kasviyhdistelmien on todettu olevan

satoisampia kuin toisten, ja yleensä usean lajin sekaviljelmillä kasvit menestyvät paremmin kuin yhden lajin viljelmissä. Esimerkiksi porkkana ja sipuli viihtyvät rinnakkain, samoin vaikkapa punajuuri ja lanttu. Voimakkaasti tuoksuvat kehäkukka ja samettikukka puolestaan karkottavat tuhohyönteisiä. Yksi tai useampia viljelyruutuja on mahdollista sijoittaa vaikkapa kotipihalle, ja kasvimaalta voi löytää tähän tarkoitukseen moneen makuun sopivia esimerkkejä. Kasvit valittiin siten, että niistä voi koostaa täysipainoisia ja herkullisia aterioita.

Kasvimaan käytävät on katettu oljella, joka tukahduttaa rikkakasveja ja tekee kasvimaalla työskentelyn ja kulun miellyttäväksi. Sisäänkäynnin osoittaa luonnonpajusta taivuteltu ja humalaköynnöksen koristama portti, jonka vierellä kävijöitä opastaa viljelykartta. Köynnösten tukena ja kasvimaan koristeina on käytetty pajua ja kierrätysmateriaaleja. Sadonkorjuun jälkeen viljelyruudut muokataan ja rikkakasvit poistetaan huolellisesti. Maan perusmuokkaus on hyvä tehdä syksyllä, jotta maan voimakasta kevätmuokkausta ja siitä johtuvaa kuivumista voitaisiin välttää.

Suurin osa siemenistä tilattiin Hyötykasviyhdistyksestä ja taimet esikasvatettiin itse. Jonkin verran taimia hankittiin valmiina tai saatiin lahjoituksena. Juureksista kasvatteviksi valittiin lanttua, naurista, erilaisia porkkanoita, retikkaa, raitapunajuurta ja keltajuurikasta. Lisäksi ruuduissa kasvaa kysäkaalia, parsakaalia ja erilaisia lehtikaaleja. Pensaspavut, härkäpapu ja ruusupapu ovat tärkeä valkuaisainelähde pääosin kasviksista koostuvassa ruokavaliossa. Näiden ohella kasvatetaan mangoldia, pinaattia, salaatteja ja salaattifenkolia. Mintut, iisoppi ja rakuuna kuuluvat kasvimaan yrtteihin, ja krassi, kehäkukka ja kurkkuyrtti tuovat kasvimaalle väriä ja ovat samalla myös syötäviä. Yrtit ja kukat houkuttelevat paikalle myös pölyttäjiä ja perhosia. Pyrittäessä viljelemään mahdollisimman monia erilaisia kasvilajeja edistetään alueen biologista monimuotoisuutta.

Katealue

Katealue, joka on noin 200 m² suuruinen, katettiin kasvukauden ajaksi rikka- ja heinäkavien torjumiseksi. Alueelle perustettiin ns. pressukesanto, eli maan pinnalle levitettiin ensin katteeksi pressuja ja kevytpeitteitä, joita rikkakasvit eivät läpäise. Näiden päälle levitettiin paksu kerros olkea, jotta rikkakasvit eivät saa valoa. Katelohkon kummallekin laidalle istutettiin kesä- ja koristekurpitsoja, joiden annettiin vapaasti köynnöstää ja muodostaa hedelmiä olkikatteen päälle. Katteet poistetaan syksyllä, maa muokataan ja rikkakasvien heikentyneet juuret poistetaan huolellisesti. Kevytpeitteitä tai pressuja ei hankittu uusina, vaan käytettiin tarkoitukseen vanhoja ja lainaksi saatuja peitteitä, jotka käytön jälkeen otetaan talteen. Mustaa muovia ei haluttu käyttää, sillä se on kertakäyttöistä ja siitä syntyy turhaa jätettä. Hiilipitoinen olki kompostoidaan muun puutarhajätteen joukossa ja osa muokataan maahan maanparannusaineeksi. Seuraavana keväänä alue muokataan uudelleen kevyesti ja otetaan viljelykäyttöön.

Viherlannoitusalue

Noin 80 m² suuruiselle viherlannoitusalueelle kylvettiin muokkauksen jälkeen maanparannuskasveina hunajakukkaa, auringonkukkaa, hernettä ja härkäpapua. Hunajakukka kuohkeuttaa maata voimakkaiden juuriensa avulla ja palkokasvit sitovat juurillaan maahan tyypeä lannoittaen maata luonnonmukaisesti. Lisäksi hunajakukka kukkii loppukesällä runsaasti, se on hyvä leikkokukka ja sen siemensato on mahdollista ottaa talteen. Kesän lopulla kasvustot niitetään ja ne muokataan maahan seuraavana keväänä. Parannettaessa maan viljelykuntoa luonnonmukaisesti viherlannoitein ja koneellista muokkausta välttämällä parannetaan maan ravinnetilannetta, mururakennetta ja pieneliötoimintaa.

Kurpitsatalon tori

Kasvimaan satoa on myyty kasvimaan edustalla elokuun alusta alkaen sekä yhdistyksen Sadonkorjuujuhlassa syyskuussa. Yleisön osoittama kiinnostus kasvimaan ja sen tuotteita kohtaan on ollut rohkaisevaa - ehkäpä tulevaisuudessa palstaviljelyalueella voisi toimia kaupunkiviljelijätori, jonne palstaviljelijät ja lähialueen pienyrittäjät voisivat tulla myymään kasvimaan- ja puutarhatuotteitaan suoraan kuluttajille.

SADON-KORJUUJUHLAT

lauantaina 19.9. Klo 13.00-18.00
Kurpitsatalolla, Isolähteenkatu 2.
(Bussi 21 Keskustori-Tahmela)

Myyntikojuja, talon tuotteita, puffetti.

OHJELMA
13.00 Avaus
14.-14.30
Lastennäytelmä Lumottu ovi
14.30-18.00
Musiikkia:
Manne Veneskoski
Kuun haave
Korvus
Käyttöohje
Kaupunkiviljelyaiheisia dokumenttielokuvia:
Berliinin yhteisöpuutarhat (tekstitys suom., kesto 35 min)
The Power of Community (engl. kesto 1 h)
14.45-16.00
Peikkojen puuhapajoja
16.00
Vuoden viljelijän valinta

Kasvimaanäyttelyt

Kurpitsaliike r.y. osallistui lokakuussa 2009 ympäristöjärjestö Dodon järjestämään Megapolis 2024 – Hyvän ruoan kaupungit -tapahtumaan Tampereen Vanhalla Kirjastotalolla. Esillä oli kasvimaasta kertova valokuvanäyttely ja Pispalan palstaviljelyalueen tuotteita. Valokuvanäyttely asetetaan esille myös Pispalan ja Sampolan kirjastoihin keväällä 2010. Kasvimaaprojektia esitellään myös Kurpitsaliikkeen nettisivuilla osoitteessa http://www.pispala.fi/kurpitsa/kasvima_04.php?vko=22. Kurpitsatalon ullakolle asennetun automaattikameran ottamaa koko kesän kattavaa kuvavirtaa työstetään parhaillaan, ja sen ensiesityksestä päätetään myöhemmin.

Kurpitsaliike r.y. Isolähteenkatu 2, 33250 Tampere

Lisätietoja Ritva Pietarinen 045-1231120

Valokuvat Tiina-Liisa Aalto, Kati Lehtinen, Ilpo Mikkonen, Ritva Pietarinen